

Životni
intervju

Miro Gavran

Sumnjam da povijest može biti učiteljicom života,
čovječanstvo čini pogreške kao u osvit 2. svjetskog rata

SLAŽEM SE DA JE ĆIRILICA, UZ LATINICU I
GLAGOLJICU, JEDNO OD TRI HRVATSKA PISMA, BEZ
PROBLEMA SE SNALAZIM U BEOGRADU ILI MOSKVI

NOVI PREDSEDNIK MATICE HRVATSKE IMA FASCINANTNU KAZALIŠNU KARIJERU, A U ŽIVOTNOM INTERVJUU NAŠEM JE NOVINARU ISPRIČAO SVOJ NEOBIČAN ŽIVOTNI PUT TE OBJASNILO ZAŠTO BJEŽI OD POLITIKE U PRAKTIČNOM SMISLU

Miro Gavran

ŽIVOTNI
INTERVJU

Sve više sumnjam da prošlost i povijest mogu biti “učiteljicama života” jer čovječanstvo i sada čini pogreške kao u osvit Prvoga i Drugoga svjetskog rata

razgovarao Branimir Pofuk
snimio Josip Regović/PIXSELL

Miro Gavran je autor fascinantnog opusa od pedeset pet kazališnih tekstova, deset romana i isto toliko knjiga za djecu, nekoliko filmskih scenarija i libreta za mjuzikle i jednu operu. Dobitnik je brojnih domaćih i inozemnih priznanja i nagrada, a djela su mu prevedena na četrdesetak jezika, uključujući kineski, japanski i mnoge jezike indijskog potkontinenta. Gavranova dramska djela dosad je vidjelo više od četiri milijuna ljudi na svim kontinentima, od Buenos Airesa, Rio de Janeira i New Yorka, preko europskih metropola, do Tel Aviva, Bangalorea, Novosibirska i Sydneya. Ovaj smo razgovor počeli dogovarati prije nego što je Miro Gavran prije tri tjedna izabran za novog predsjednika Matice hrvatske. Tu važnu i aktualnu temu ostavili smo za kraj razgovora, a u životnu priču krenuli, kako je i red, od početka.

Svi pamtimo trenutak kada smo krenuli u školu. Kako je on izgledao za vas, s obzirom na to da ste se u školi rodili i u njoj živjeli i odrastali? Opišite nam Gornju Trnavu, svoje roditelje učitelje, najranije djetinjstvo i taj neobičan “polazak” u školu.

Moji roditelji bili su učitelji u predivnoj školskoj zgradi, nalik dvorcu, koju je kao svoju zadužbinu sagradio general Josip Filipović, zapovjednik trupa koje su 1878. okupirale Bosnu i Hercegovinu. Stan u kojem sam živio bio je devet metara udaljen od učionice, pa sam se u svojoj knjizi za djecu “Svašta u mojoj glavi”, u kojoj glavni junak poput mene ima za roditelje učitelje i živi

u školi, šalio kako mu je bilo najteže kada bi za domaću zadaću morao pisati sastavak na temu “Moj put od doma do škole”. Mama Ljilja učila me u prvom i drugom razredu, a otac Ivan u trećem i četvrtom, ali sam već kao dijete od pet godina znao ušetati u razred i promatrati roditelje kako predaju djeci, pa sam neke stvari naučio i prije same škole. To moje selo je na sedam kilometara od Nove Gradiške, ispred škole bio je predivan vrt s ružama, a pored škole bašča i šljivik uz koje je protjecao potok na kojem sam često znao pecati ribe i igrati se s prijateljima. Sva djeca prosvjetnih radnika znadu koliko je nezgodno kada te uče otac i majka: ne možeš doći doma i reći da nemaš ništa za zadaću, a opet, mi učiteljska djeca smo uglavnom pristojne osobe s osjećajem odgovornosti. Mama i tata su, poput onog učitelja u Brešanovoj “Mrduši”, znali režirati kazališne predstave u društvenom domu i sve su činili da život na selu ima i kulturnih sadržaja. Odrastajući u tom ambijentu imao sam svakodnevni doticaj s realnim životom, ali i izoblije vremena za čitanje. Moja starija sestra Renata, koja je postala profesorica književnosti, i brat Petar, koji je postao inženjer elektrotehnike, također su puno čitali, kao i mama, i to sve zajedno bio je odličan ambijent za budućeg pisca.

Koji je u vašem pamćenju zabilježen najraniji doživljaj umjetnosti riječi, književnosti? Koju ste knjigu prvu pročitali? Koju prvu predstavu gledali? Poput većine djece počeo sam sa stripovima, tek u trećem razredu osnovne škole prebacio sam se na knjige. Teško mi se prisjetiti koju sam prvu knjigu pročitao. Amaterske kazališne predstave gledao sam

u režiji moje majke u našem društvenom domu, a prva prava profesionalna predstava koju sam gledao bila je komedija “Čaruga” Ivana Kušana u izvedbi Teatra u gostima, na turneji u kinu Nova Gradiška.

Koliko je na vas utjecao sam ambijent škole s knjižnicom koju ste gutali, a koliko su vas u izboru zvanja usmjerili, podržavali i pratili roditelji?

Ma koliko bio idealan ambijent, mislim da nitko ne postaje pisac bez one unutarnje potrebe za pripovijedanjem. Svi pisci koje sam upoznao bili su ujedno i strastveni čitatelji, to ide jedno s drugim. A kada sam roditeljima rekao da neću biti profesor nego da želim studirati dramaturgiju nije im se baš svidjelo, ali mi to nisu željeli reći jer su godinama govorili bratu, sestri i meni da možemo izabrati fakultet koji poželimo, ali i da nas neće školovati ako odustanemo i poželimo prijeći na drugi fakultet. Mislim da je to bilo pošteno s njihove strane, nisu imali puno novca, morali su izgraditi kuću prije odlaska u mirovinu kada su stan u školi morali prepustiti drugom učitelju. Tako su nam morali dati do znanja da rastezanje sa studijem nije opcija. Pristali su na moj izbor, jedino su mi jednom rekli: “Sine, od čega ćeš ti živjeti kad završiš tu dramaturgiju, pa ne može se živjeti od pisanja?!”

Već na prijemnom ispitu našli ste se pred samim velikanima. Jeste li ih se bojali, čime ste im se predstavili i tko je od vaših profesora imao na vas najveći utjecaj?

Na prijemnom ispitu su mi bili doista iznimni autoriteti: Ranko Marinković, Ivan Kušan, Zvoni-

mir Berković, Nikola Batušić i Vladan Švacov. Naravno da sam imao tremu, i to veliku. Na klauzuri sam imao četiri sata za dramatizaciju jedne priče Vjekoslava Kaleba, a morao sam predati i jednu dramsku adaptaciju i jednu filmsku sekvencu koje smo mi pristupnici trebali doma napisati. I onda se dogodilo da su me ti veliki ljudi, koje sam do tada znao samo preko medija, ispitivali čitav jedan sat... Bilo mi je sumnjivo što to tako dugo traje, druge su kandidate ispitivali tek po dvadesetak minuta, pa sam pomislio da je to zato što im se ne sviđa to što sam napisao... tek puno godina kasnije doznao sam od tih profesora da je to bilo zato što su se bili oduševili mnome i mojim tekstovima te bili u šoku kada su me pitali koje sam predstave s repertoara zagrebačkih teatar gledao, a ja im odgovorio: "Sve". To ih je iznenadilo, pa su me zapitali: "Kako sve kada živite u Slavoniji na selu", pa sam im objasnio da sam pune dvije godine svaki tjedan išao vlakom u Zagreb iz Gradiške na predstave u zagrebačka kazališta. Na povratku bi me na željezničkoj postaji oko dva ujutro dočekao moj dragi otac sa svojim fićom i vozio doma u Trnavu. Legao bih oko tri, a već u pola sedam budio se i išao na autobus za Novu Gradišku gdje bih svojim školskim kolegama i profesorima pripovijedao što sam gledao. Toliko sam želio upisati taj prijemni da mi ništa nije bilo teško. Naravno, ti veliki profesori su mi kasnije postali istinski prijatelji i moji zagovornici. Najvažniji mi je bio Ivan Kušan, s kojim sam nakon studija postao kućni prijatelj. On je držao praktikum dramskog pisanja, ali sam mu znao davati na čitanje i svoje prozne tekstove i dobiti dobre savjete od njega. A najdraži profesor mi je postao neobični otkaćeni i mudri slikar Jakov Bratanić koji je predavajući povijest umjetnosti više govorio o životu nego o umjetnosti. Toliko sam ga zavolio da smo supruga i ja svome sinu baš po njemu dali ime Jakov.

Već kao student napisali ste jedan od svojih najboljih dramskih tekstova, uvršten u nekoliko antologija i hrestomatija. Kako danas pamтите mladića iz čije je glave izišla "Kreontova Antigona", komad koji duboko i angažirano promišlja odnos moći i naroda? Jesu li naša sloboda i demokracija barem malo manje totalitarne od svijeta u kojem ste napisali "Kreontovu Antigonu"?

Imao sam dvadeset dvije godine kada je ta drama izvedena u Gavelli. Odjeknula je kao bomba, a do danas je imala petnaestak premijera diljem svijeta, od Rotterdama do Washingtona, Maribora, Sofije, a u izvedbi Roseau teatra iz Pariza šest godina je svakog ljeta igrala po dvadeset dana u Avignonu na jednom od najvećih svjetskih festivala. To je drama o političkoj manipulaciji. Te daleke 1983. godine razotkrivala je manipulaciju toga vremena, a u kasnijim vremenima ostala je jednako atraktivnom, jer perfidna politička manipulacija ne prestaje ni danas. Na žalost, sloboda i demokracija su permanentno ugrožene u Europi i u svijetu i zato nam povremeno trebaju i kazališne predstave koje na to upozoravaju.

A mladić koji je napisao "Kreontovu Antigonu" u tome trenutku je živio u studentskom domu na Savi, volio šetnje savskim nasipom i punim plućima udisao sve ono što mu je u to vrijeme grad Zagreb pružao.

I u sljedećoj drami "Noć bogova" također se bavite odnosom umjetnika i vlasti u totalitarnom režimu kroz likove Louisa XIV i Molièrea. Kada ste i zašto odustali od tako izravno angažirane političnosti i usredotočili se na obične male ljude i svakodnevnicu?

Kao dramaturg sam tih osamdesetih godina uživao surađujući s ponajboljim hrvatskim kazališnim umjetnicima. Dobrijoj Keber, čovjek koji je pokrenuo Radio 101 i postao kao mlad čovjek šef kulture Studentskoga centra, nagovorio me da se natječem za ravnatelja Teatra ITD. Imao sam samo 28 godina kada sam uletio u taj za mladog i neiskusnog čovjeka težak i zahtjevan posao, ali sam se nakon nekoliko mjeseci dobro snašao i ostvario sve projekte koje sam te 1989. godine najavio. Kada je počeo rat u Hrvatskoj, toliko smo svi bili zasićeni politikom i ratnim stradanjima da sam poželio ljudima dati humor i emociju koja će ih bar na trenutak u teatru ili doma dok čitaju knjigu, odmoriti od stvarnosti. Ali sam i kasnije u nekim svojim tekstovima znao na satirički i kritički način prikazivati svijet političke manipulacije, na primjer u satirama "Tajkuni" i "Vozači za sva vremena ili Hercegovci za volanom", pa u drami "Kako ubiti predsjednika", ili najnovijoj nedavno objavljenoj "Glasnogovornik" koju će Teatar GAVRAN uprizoriti na proljeće iduće godine. Dakle, nikada do kraja nisam odušao od politički angažiranih tekstova, ali su mi ostale jednako važnima drame i komedije koje govore o obiteljskim ili o muško-ženskim odnosi-

ma. Ne volim kada nam se stvarnost sveđe samo na politiku... to je onda svojevrsno osiromašenje života.

Kako ste doživjeli i proživjeli rat?

Bilo je to iznimno teško razdoblje, roditelji su živjeli kao umirovljenici u Novoj Gradiški gdje je padalo po tisuću granata dnevno pa sam ih jedva nagovorio da dođu u naš podstanarski stan u Zagreb gdje su proživjeli pola godine sa mnom, suprugom i trogodišnjim sinom. Četvero glumaca koji su bili u predstavama Teatra ITD su u jesen 91. uplašeni ratnim događanjima otišli u inozemstvo, pa sam kao ravnatelj teatra spašavao repertoar kako sam znao i umio, a predstave smo tih mjeseci zbog policijskog sata izvodili u pet sati poslije podne. Dan prije Nove godine bila je raketirana kuća mojih roditelja u Gradiški, brat je otišao u vojsku na neko vrijeme, sve se činilo iznimno teškim i dramatičnim, ali smo, srećom, sve to nekako prebrodili i nastavili sa životom. Eh, da, tada nam je trebalo humora i ljudi su bili sretni kada bismo ih dobrim komedijama nasmiјjali.

Sada bismo mogli reći ono "a sve ostalo je povijest" u kojoj je vaše komade do danas širom svijeta vidjelo više od četiri milijuna gledatelja. Kada je i kako počeo vaš proboj u inozemstvo?

Pa još kao student četvrte godine doživio sam prvu izvedbu izvan Hrvatske u Slovenskom narodnom gledališću u Mariboru. Godine 1988. me izveo veliki RO-Theatar iz Rotterdama, prve premijere neposredno prije rata događaju mi se u Washingtonu i Poljskoj, a izvodile su mi drame i sve republike bivše države izuzev Makedonije. Dakle već do tridesete godine imao sam otvoren put i u svijet i četiri objavljene knjige, dosta prijevoda... ali je onda to rat na neko vrijeme zaustavio. A onaj

veliki zamašnjak dogodio se 1999. godine kada u Budimpešti dobivam veliku nagradu Central European Time za najboljeg pisca Srednje Europe. Tada su mi se počeli u velikom broju javljati prevoditelji, inozemne izdavačke kuće, redatelji i glumci sa svih strana svijeta. Sjećam se da sam bio iznenađen kada su mi javili tu vijest iz Budimpešte jer su rekli da je to nagrada "za cjelokupan opus", a meni je bilo tek 38 godina. Onda sam još i saznao da uz predivnu skulpturu ide i trideset tisuća forinti. Odmah sam s polovicom tog novca otplatio šest rata kredita za stan, a s drugom polovicom napravio veliku proslavu na koju sam pozvao stotinu pedeset prijatelja koji su me podržavali u vremenima dok i nisu baš svi u mene vjerovali.

O svojoj vjeri i religioznosti, kako ste jednom rekli, govorite samo kad vas se pita, pa vas ja pitam kako ste i zašto u zrelim godinama postali praktični vjernik, katolik i kako ste se u tom pogledu prije toga osjećali?

Iako kršten, nisam bio praktički vjernik, a kako sam oduvijek osjećao da svijet nije samo ovo materijalno, kao tridesetogodišnjak sam se okrenuo istočnjačkoj duhovnosti, transcendentnoj meditaciji i sličnim praksama... a onda sam u jednom trenutku došao do zida i osjetio da to nije moj svijet, da imam nešto puno čvršće i jače, primjerenije našem podneblju, našoj kulturi i suvremenom čovjeku. S trideset osam godina me istinski privukao kršćanski pogled na svijet, osjetio sam u tome mir i ispunjenje, pa svaki dan započinjem i završavam molitvom. Svaki dan pročitam ulomak iz Novog zavjeta i provedem dvadesetak minuta u kršćanskoj meditaciji i molitvi i to me ispunjava poput najljepše glazbe. U tome nalazim čvrst oslonac, pa čak i nadahnuće za svoje pisanje. Nije stoga čudno da

sam ispisao i tri romana nadahnuta Biblijom, a to su "Judita", "Krstitelj" i "Poncije Pilat", a ima te duhovnosti i u mojoj poeziji, koju rjeđe pišem.

Vrlo jasno otklanjate da vas se klasificira kao konzervativca ili desničara. Iskazujete jednak otklon i zazor prema svim silama koje su na vlast došle revolucionarnim metodama, ustaškoj i komunističkoj. Deklarirate se jednom riječju: tradicionalist. Koja je to tradicija, u političkom i svjetonazorskom smislu, vaše uporište?

Bježim od politike u praktičnom smislu iako je povremeno tematiziram u svojim djelima. Nisam član ni jedne stranke, ali moj pradjed bio je HSS-ovac, u političkom smislu simpatizirao sam ono što su zagovarala braća Radić i Maček, imali su tu neku umjerenost, ljubav prema malom i velikom čovjeku, izbjegavali su bjelosvjetske pomodne političke trendove, od komunizma do fašizma, a opet u političkom smislu bili izrazito praktični i realni. Afirmirali su tradicionalan pogled na svijet, a istodobno bili otvoreni prosvjeti, kulturi, svemu novome... Iskreno, meni je žao što to danas nije platforma na kojoj se grade Europa i Hrvatska, da je tako životi bi nam bili daleko mirniji i s manje napetosti. A od kršćanskih intelektualaca mi je najbliži Chesterton. Njegovi tekstovi ne zastarijevaju.

Bernard Shaw, Ibsen, Strindberg samo su neki od velikih inozemnih uzora koje volite spomenuti. A koji bi bili domaći? Jeli među njima i Miroslav Krleža?

Od Krležinih tekstova volio sam "Povratak Filipa Latinovicza" i "Balade Petrice Keremuha", drame su mi se uvijek činile prepune zalihosnih elemenata i vidio sam da kao predstave dobro mogu profunkcionirati samo nakon obilatog kraćenja, što je bio uspješan slučaj s "Aretejem" u Dubrovniku u režiji Georgija Para. Ali kao srednjoškolac sam ipak među favoritima imao Tina Ujevića, Dobrišu Cesarića, Kranjčevića, A. B. Šimića, sjajnog romanopisca Vladana Desnicu i njegova "Proljeća Ivana Kaleba" te Mešu Selimovića čiji su mi romani "Derviš i smrt" i "Tvrdava" bili posebno dragi.

Viš puta ste rekli kako Hrvatskoj, umjesto onog za prošlost, treba više za suočavanje s budućnošću. A kako onda podvući crtu, kako riješiti tolike očito još neriješene prijevore i sukobe i nezavršene ratove?

Trebamo se okrenuti budućnosti, već samim time što se prošlost ne može ni popraviti ni izmijeniti... a sve više sumnjam mogu li prošlost i povijest biti "učiteljicama života" jer čovječanstvo i sada na globalnom planu čini pogreške koje je činilo u osvit Prvoga i Drugoga svjetskog rata... Ali ne da mi se sada o tome govoriti. Osjećam samo tugu i razočaranje... stoga sam ovoga ljeta sve to izrazio u jednoj poemi u deset pjevanja kojoj je naslov "Obrana Jeruzalema" i koju su objavili u listopadu Forum, Republika i Vijenac, a kao knjiga će izaći u ožujku iduće godine. Dže mi je svoja osjećanja i poglede na svijet izražavati u književnoj formi nego u intervjuima.

Nacionalni ste kulturni heroj i onih koji još uvijek zaziru od svake suradnje sa Srbijom ili Srbima. Zamjeraju li vam takvi premijere vaših komada u Novom Sadu ili Nišu, ili to što je posljednji, jedanaesti Gavran Fest, nakon slovačke Trnave, Praga, Krakova i Augsburga, održan 2020. u Beogradu?

Nikada mi nitko nije zamjerio što mi tekstove izvode u Srbiji. Prvi put nakon rata u Srbiju sam otišao 2004. na poziv Hrvatskog društva "Vladimir Nazor" iz Sombora i na poziv jedne teatarske profesionalne grupe koja je izvela moju grotesku "Pacijent doktora Freuda". Odlično surađujem s njihovim glumcima i redateljima, a ondje živi i isposnik Bogoljub koji je godinama živio u Jeruzalemu i Palestini, a sada živi

Miro Gavran s bakom Jelom, sestrom Renatom i djedom Jurom u Trnavi oko 1971. godine: "Stan u kojem sam živio bio je devet metara udaljen od učionice. Mama Ljilja učila me u prvom i drugom razredu, a otac Ivan u trećem i četvrtom"

Slažem se da je ćirilica, uz latinicu i glagoljicu, jedno od tri hrvatska pisma. Bez problema čitam knjige na ćirilici, kao i nazive ulica u Moskvi ili Beogradu

u drvenoj kućici i javio mi se prije sedamnaest godina predivnim pismom pročitavši mog "Krstitelja". Uz pismo mi je moj izdavač iz Srbije Dragan Stojković poslao fotografiju na kojoj se Bogoljub u toj dužoj bradi i mantiji fotografirao pokraj Biblije i moga "Krstitelja". Kada odem u Srbiju na neku svoju premijeru, odem do njegova sela nedaleko od Beograda i posjetim i njega i predivne ljude koji ga svakodnevno obilaze, a među kojima ima i katolika. Isus Krist je jedan i jednako uzvraća ljubav svim ljudima koji ga ljube, bili oni Srbi, Hrvati, Nijemci, Francuzi ili Rusi.

Smatrate li ćirilicu jednim od pisa hrvatskog jezika?

Tu se držim onoga što je jedan od prethodnih predsjednika Matice hrvatske, ugledni Josip Bratulić znao reći, a to je da i u Bašćanskoj ploči, kojom se s pravom ponosimo, među glagoljskim slovima nalazimo i nekoliko ćirilčnih fontova. Bratulić s pravom tvrdi da je ćirilica, koju neki zovu i bosančica, uz latinicu i glagoljicu jedno od tri hrvatska pisma. Pripadam generacijama koje su je učile tako da bez problema čitam knjige na ćirilici, kao i nazive ulica u Moskvi, Sofiji, Beogradu ili Skoplju.

Kazališta su širom svijeta teško pogođena pandemijom. Kako ste prošli vi i vaše obiteljsko umjetničko poduzeće Teatar GAVRAN?

Jako teško, ali se prilagođavamo i ne kukamo. Praktički imamo pedeset posto manje izvedbi pred bitno manjim brojem gledatelja. Ali kada smo preživjeli one ratne godine, preživjet ćemo i ovo. Srećom, Ministarstvo kulture, a i Grad Zagreb osmislili su neke programe pomoći kazalištima i kazališnim ljudima u vrijeme pandemije. Da nije bilo toga mnogi neovisni teatri morali bi staviti ključ u bravu, kao što se dogodilo u Velikoj Britaniji i diljem svijeta.

Jeli i za dolazak na vaše predstave u Lisinskom potrebna COVID potvrda?

Tijekom ljeta i listopada izvodili smo predstave pred smanjenim brojem gledatelja, uz obvezne maske, mjerenje temperature i bilježenje broja mobitela posjetitelja, nismo išli na COVID potvrde. Odustali smo od izvedbi u Lisinskom u studenome i prosincu, pričekat ćemo da se sve ovo smiri i bude staro normalno, pa ćemo se ponovno vratiti našoj publici. U međuvremenu ćemo krenuti s pripremom nove premijere koju namjeravamo izvesti u ožujku. Ova pandemija doista je snažno pogodila izvedbene umjetnosti, kao i mnoge druge. Kao vječni optimist, uvijek se prisjetim da je ona španjolska gripa, koja je usmrtila deset puta više ljudi od ove pandemije, trajala dvije godine i dva mjeseca, pa sam se naoružao strpljenjem. Vjerujem da će sve završiti u ožujku 2022. i da se nikada više neće ponoviti ni vratiti kao što se ni "španjolka" nikada nije vratila.

Izrazito ste nekonfliktna, mirna i staložena osoba, promicatelj dijaloga uvijek, svuda i sa svima. Postoji li išta što vas može izbaciti iz takta?

Mogu me malo razljutiti ljudi koji kase i oni koji ne drže riječ. Ali nitko nije savršen, pa ni ja, sigurno imam mane koje mojim bližnjima zasmetaju.

Što je za vas do sada u životu predstavljala Matica hrvatska?

U mojim emocijama, a i u emocijama svakog čovjeka kojem su hrvatska kultura i hrvatski identitet važni, Matica je nešto posebno, nešto iznimno. U tih stotinu osamdeset godina koliko Matica postoji predivni umjetnici, znanstvenici i prosvjetitelji su stvarali i surađivali pod okriljem Matice hrvatske. O tome koliko je u 19. stoljeću Matica bila važna hrvatskom čovjeku ne treba ni trošiti riječi, u razdoblju između dva svjetska rata također je imala iznimno značajnu ulogu, kao i od 1967. pa do 1971. godine. Bio sam 1990. na onoj obnoviteljskoj Skupštini Matice hrvatske i pamtim taj zanos koji je prožimao na-

S 38 godina me istinski privukao kršćanski pogled na svijet, dan započinjem i završavam molitvom

ŽIVOTNI INTERVJU

Miro Gavran s cimerom Stjepanom Burićem u Studentskom domu "Stjepan Radić" na Savi 1984. godine.

Supruga Mladena, sin Jakov i Miro Gavran u Puli 1996.

Miro Gavran prvi put u Londonu 1985. (lijevo), te u Trnavi 1978. (desno) "U političkom smislu simpatizirao sam ono što su zagovarali braća Radić i Maček, izbjegavali su bjelosvjetske pomodne političke trendove od komunizma do fašizma"

zočne u osvit stvaranja hrvatske države. Od tada sam član Matice hrvatske, a od 2000. do 2006. bio sam i pročelnik Odjela za kazalište i film te pokrenuo međunarodni simpozij o suvremenoj hrvatskoj drami i kazalištu. Kao pisac sam surađivao s desecima matičinih ogranaka u Hrvatskoj, BiH i svijetu. U zadnja dva mandata bio sam članom glavnoga odbora MH i usudujem se reći da poznajem ustroj, vrline i mane te ustanove, te umišljam da mogu pridonijeti njezinu djelovanju i poboljšanju učinkovitosti, uvažavajući sve ono što je ona do sada značila, a to je da bude i ostane čuvaricom naše tradicije i našeg identiteta, te graditeljicom bolje budućnosti naše djece. Matica je udruga ljudi kojima su hrvatska kultura, znanost, prosvjeta, gospodarstvo na srcu. Tu je oko četiri tisuće članova, dvadeset odjela i središnjica s tridesetak zaposlenika u Zagrebu i više od stotinu trideset ogranaka. Imamo dobar potencijal da napravimo nešto dobro i vrijedno, a pošto su u prvom tjednu nakon nedavne izborne skupštine u Matici ljudi počeli u većem broju ispunjavati pristupnicu na našim mrežnim stranicama, a neki obnavljati članstvo koje je bilo godinama prekinuto, nekako slutim da i ja i nova uprava imamo podršku matičara i javnosti.

Je li vam zasmetalo što se dosadašnji predsjednik Stipe Botica, premda je izričito najavljivao suprotno, na kraju ipak kandidirao za još jedan mandat, i što je to bilo presudno u argumentima dubrovačkog ogranka koji vas je, kako ste sami rekli, na kraju ipak nagovorilo da se kandidirate?

Ma to je, sada vidim, bilo dobro da se gospodin Botica natjecao, jer se na taj način i meni i njemu pružila mogućnost da pred zastupnicima sučelimo stavove i poglede kojim putem treba ići Matica hrvatska. Na prethodnim izborima prije tri i pol godine gospodin Botica bio je jedini kandidat, a meni se čini da je dobro da smo ove godine za sve funkcije imali po više kandidata, osim za književnoga tajnika jer se nije javio nitko novi. A u argumentaciji kolegica i kolega iz Dubrovnika, a potom i iz još pet drugih ogranaka i 149 matičara koji su potpisali moju kandidaturu i kandidaturu dobrog dijela novoizabranih osoba za upravna tijela, stajalo je da sam ja svojim dosadašnjim javnim djelovanjem na polju kulture bliži onome što bi Matica trebala činiti u budućnosti, te da mogu donijeti neki novi zanos i pomiriti sve struje i dati svima da se kroz Maticu ostvare. Zato sam nakon proglašenja rezultata zahvalio svima koji su do sada vodili Maticu i pozvao i one koji nisu izabrani, računajući i bivšega predsjednika Boticu, da i dalje djeluju kroz Maticu čija su im vrata širom otvorena.

Izabrani su i "vaši kadrovi", glavni tajnik Marijo Dominiković, potpredsjednik Damir Zorić i gospodarski tajnik Ivica Nuić. Koji su vam glavni ciljevi, a osobito, imate li odgovor na pitanje, koje ste sami istaknuli kao iznimno važno, kako pomoći ograncima koji djeluju u nemogućim uvjetima, a velika su vrijednost i snaga Matice?

U Matici smo proteklih desetljeća imali i sada imamo sjajnih ljudi koji znaju organizirati tribinu, urediti

knjigu ili časopis, ali među trideset zaposlenika, a isto tako u Predsjedništvu, nismo imali ni jednog ekonomista i ni jednog pravnika. Stoga sam inzistirao da među nas kulture njake uđu i ljudi koji se razumiju u ekonomiju i gospodarstvo i koji su se dokazali u vođenju velikih sustava, jer samo uz pomoć takvih ljudi mi kreativci možemo kvalitetno realizirati svoje programe. Sretan sam što su moju argumentaciju uvažili zastupnici, ali sam i osobno glasao za ljude koje nisam predložio ni ja ni meni bliski matičari, ako sam smatrao da su dobri i vrijedni. Ogranci su nam doista presudni, neki zaista čine čuda svojim volonterskim nesebičnim radom i zauzimanjem za to da i u mala mjesta donesu kulturu, prosvjetu i gospodarski boljitak. Stoga smo se obvezali iznaći načina kako im pomoći i povezati ih sa Zagrebom, umrežiti ih i s drugim susjednim mjestima ako do sada nisu bili. Neki s gotovo minimalnim sredstvima uspijevaju realizirati svoje programe, stoga koristim i ovaj intervju da pozovem sve načelnike i gradonačelnike naselja i mjesta u kojima djeluju ogranci Matice hrvatske da ih potpomognu financijski već u idućoj godini jer će time potpomoci i svoje mjesto i stvoriti ambijent u kojem će se svi osjećati sretnijima i ispunjenijima. Kultura je doista bitan čimbenik uspjeha svakoga grada i naselja, pa se pokazalo da mjesta koja to ne zaboravljaju imaju uspješnije rezultate u gospodarstvu, a mladi ljudi ih ne napuštaju.

U razgovoru za Vijenac uoči izbora rekli ste da biste voljeli "da Matica hrvatska žurno uputi Hrvatskom saboru naš Prijedlog zakona o uporabi i zaštiti hrvatskog jezika". Koje su to najveće ugroze od kojih, po vama, treba zaštititi hrvatski jezik?

Matica hrvatska je pod vodstvom svoga bivšeg predsjednika akademika Stjepana Damjanovića već 2013. godine sastavila jedan prijedlog toga zakona na koji se vlast oglušila, a godinu dana ranije klub zastupnika Laburista pokušao je ići s prijedlogom zakona koji je Sabor tada odbio. Volio bih da akceptirajući sve ono što je već pod gospodinom Damjanovićem urađeno u pripremama toga zakona ovaj put uz vrsne jezikoslovce Matice uključiti i ponajbolje književnike, ali i pravnike. Ovih dana sam se upoznao sa zakonima koje su o uporabi i zaštiti svojih jezika donijeli veliki narodi Francuzi i Rusi, ali i Slovenci, Letonci, Slovaci i Šveđani. Povijesno gledano najdužu tradiciju u Europi imaju jezični zakoni u Španjolskoj, Belgiji, Švicarskoj i Finskoj. Tko ne skrbi o svome jeziku, ne skrbi ni o svome identitetu, književnosti, prosvjeti. Taj zakon je važan i u nekim apsurdnim situacijama koje smo doživljavali prije desetak godina kada su nasilno i nakaradno imenovana neka ministarstva na što su upozoravali jezikoslovci, ali politika se nije obazirala. Koliko je važan zakon o jeziku mogu vam posvjedočiti i pravnici koji u dokumentima nailaze na dvojbene dvoznačne interpretacije pojmoveva, a o tome kako nam izgledaju i kako se pišu nazivi nekih restorana, kafića, ureda... dovoljno je prošetati Ilicom i zaboli vas glava. Samopoštovanje svakoga naroda počiva i na odnosu prema svome jeziku. Moramo pronaći modalitete kako i neke engleske izraze koje nam donose nove tehnologije na njezan način prilagoditi našem jeziku. Uvjeran sam da će, ako dobro pripreмимо taj prijedlog zakona, za njega dići ruku sve stranke u Saboru.

Lećete li se kada vam se sada u Matici obrate s "predsjednič"? Sjetite li se svog komada "Kako ubiti predsjednika"?

Ma još se ne mogu navići na to "predsjednič". Iskreno, draže mi je kada mi kažu "Miro". A valjda me neće nitko poželjeti ubiti, nakon što sam najavio i već prvim potezima pokazao da uvažavam svakog matičara i da želim da svi moji suradnici budu sretni, ispunjeni, s prilikom da se ostvare na najbolji mogući način. ●